

Адолат ҳар ишда ҳамроҳимиз ва дастуримиз бўлсин!

ИНСОН ВА ҚОНУН

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИНИНГ
● 2007 йил 13 ноябрь ● сешанба ● № 46 (553) ● е-mail: inson_va_qonun@mail.ru

ЮРИСТЛАР МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ МАРКАЗИ

Маълумки, ҳокимият ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш идораларининг юқори малакали кадрларга бўлган эҳтиёжини қондириш, замонавий билимлар асосида ҳуқуқшунос ходимларнинг касбий тайёргарлигини мустаҳкамлаш ҳамда уларни қайта тайёрлашни тубдан яхшилаш, шунингдек, ҳуқуқшунослик соҳасидаги илмий тадқиқотларнинг савиясини оширишда Адлия вазирлиги қошидаги Юристар малакасини ошириш маркази алоҳида ўрин эгаллайди. Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йил 21 июлдаги «Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги қошида Юристар малакасини ошириш марказини ташкил этиш тўғрисида»ги қарорига мувофиқ ташкил этилган ушбу марказда адлия, суд, прокуратура, адвокатура ҳамда мулкчилик шаклидан қатъи назар, қорхоналар, муассасалар ва ташкилотлар юридик хизматининг олий маълумотли ходимлари, шунингдек, ҳуқуқшунослик фани ўқитувчилари ўз малакаларини оширадилар. Марказда ўқув жараёнини ташкиллаштиришда ўқитилаётган фанларнинг ҳар бири бўйича энг сўнгги янгиликлар, охирги тадқиқотлардан кенг фойдаланилади. Шунингдек, қонунчиликдаги янгиликлар, уни амалга татиқ этиш жараёнида юзага келган муаммоларни бартараф этиш каби масалаларга ҳам алоҳида эътибор қаратилади.

Суратда: Марказ фаолиятдан лавҳалар

Бахтиёр АКРАМОВ олган суратлар

Мамлакатимизда мустақилликнинг дастлабки кунлариданоқ сайлов масалаларига жиддий эътибор қаратилади. Сайлов қонунчилиги борасидаги ислоҳотлар бунинг яққол исботидир. Мисол учун 1991 йил 18 ноябрдаги «Ўзбекистон Республикаси Президентини сайлов тўғрисида»ги, 1994 йил 5 майдаги «Фуқаролар сайлов ҳуқуқларининг кафолатлари тўғрисида»ги ҳамда 1998 йил 30 апрелдаги «Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонунлари ва бошқа норматив ҳуқуқий ҳужжатлар шуллар жумласидандир.

Сайлов ва сайловчи

ХАЛҚНИНГ ХОҲИШ-ИСТАГИ, ТЕНГЛИГИ, ЭРКИНЛИГИ КАФОЛАТИ

Фуқароларнинг сиёсий ҳуқуқларидан бири — сайлов жараёнида овоз бериш ҳамда сайлашни ҳуқуқий Конституциянинг 32-моддасидаги «Ўзбекистон Республикасининг фуқаролари жамият ва давлат ишларини бошқаришда бевосита ҳамда ўз вакиллари орқали иштирок этиш ҳуқуқига эгадирлар. Бундай иштирок этиш ўзини-ўзи бошқариш, референдумлар ўтказиш ва давлат органларини демократик тарзда ташкил этиш йўли билан амалга оширилади» ва 117-моддадаги «Ўзбекистон Республикасининг фуқаролари давлат ҳокимияти вакиллик органларига сайлаш ва сайланиш ҳуқуқига эгадирлар. Ҳар бир сайловчи бир овозга эга. Овоз бериш ҳуқуқи, ўз хоҳиш-иродасини билдириш тенглиги ва эркинлиги қонун билан кафолатланади» — деган қоидалар замирида белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси Президентини сайловчи бўлишнинг қонун билан белгиланади. 2007 йил 23 декабрь кунини мамлакатимиз тарихидаги энг муҳим саналардан бири ҳисобланади. Айнан шу кунини давлатимиз мижҳасида Президент сайлови ўтказилади. Савол туғилиши мумкин, нега айнан декабрь ойининг 23-санаси. Сабаби, Конституциянинг 117-моддасига мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси Президентини сайловчи бўлишнинг қонун билан белгиланади. 2007 йил 23 декабрь кунини мамлакатимиз тарихидаги энг муҳим саналардан бири ҳисобланади. Айнан шу кунини давлатимиз мижҳасида Президент сайлови ўтказилади. Савол туғилиши мумкин, нега айнан декабрь ойининг 23-санаси. Сабаби, Конституциянинг 117-моддасига мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси Президентини сайловчи бўлишнинг қонун билан белгиланади.

Ўзбекистон Республикаси Президентини сайловчи бўлишнинг қонун билан белгиланади. 2007 йил 23 декабрь кунини мамлакатимиз тарихидаги энг муҳим саналардан бири ҳисобланади. Айнан шу кунини давлатимиз мижҳасида Президент сайлови ўтказилади. Савол туғилиши мумкин, нега айнан декабрь ойининг 23-санаси. Сабаби, Конституциянинг 117-моддасига мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси Президентини сайловчи бўлишнинг қонун билан белгиланади.

Ўзбекистон Республикаси Президентини сайловчи бўлишнинг қонун билан белгиланади. 2007 йил 23 декабрь кунини мамлакатимиз тарихидаги энг муҳим саналардан бири ҳисобланади. Айнан шу кунини давлатимиз мижҳасида Президент сайлови ўтказилади. Савол туғилиши мумкин, нега айнан декабрь ойининг 23-санаси. Сабаби, Конституциянинг 117-моддасига мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси Президентини сайловчи бўлишнинг қонун билан белгиланади.

Шуни эътироф этиш жоизки, Конституциянинг 117-моддаси, 4-бандига кўра, суд томонидан муомалага лаёқатсиз деб топилган фуқаролар, шунингдек суд ҳукми билан озодликдан маҳрум этиш жойларида сақланаётган шахслар сайланиши мумкин эмас ва сайловда қатнашмайди. Бошқа ҳар қандай ҳолларда фуқароларнинг сайлов ҳуқуқларини тўғридан-тўғри ёки билвосита чеклашга йўл қўйилмайди.

Ўзбекистон Республикаси Президентлигига, Олий Мажлис Сенати аъзоллигига ва Қонунчилик палатаси депутатлигига номзодлар учун бир қанча талаблар қўйилган. Мисол учун, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 90-моддасига мувофиқ, «Ўзбекистон Республикаси Президентини лавозимига ўттиз беш ёшдан кичик бўлмаган, давлат тилини яхши биладиган, бевосита сайловда камда 10 йил Ўзбекистон ҳудудида муқим яшаётган Ўзбекистон Республикаси фуқароси сайланиши мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Президентлигига, Олий Мажлис Сенати аъзоллигига ва Қонунчилик палатаси депутатлигига номзодлар учун бир қанча талаблар қўйилган. Мисол учун, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 90-моддасига мувофиқ, «Ўзбекистон Республикаси Президентини лавозимига ўттиз беш ёшдан кичик бўлмаган, давлат тилини яхши биладиган, бевосита сайловда камда 10 йил Ўзбекистон ҳудудида муқим яшаётган Ўзбекистон Республикаси фуқароси сайланиши мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Президентлигига, Олий Мажлис Сенати аъзоллигига ва Қонунчилик палатаси депутатлигига номзодлар учун бир қанча талаблар қўйилган. Мисол учун, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 90-моддасига мувофиқ, «Ўзбекистон Республикаси Президентини лавозимига ўттиз беш ёшдан кичик бўлмаган, давлат тилини яхши биладиган, бевосита сайловда камда 10 йил Ўзбекистон ҳудудида муқим яшаётган Ўзбекистон Республикаси фуқароси сайланиши мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Президентини сайловчи бўлишнинг қонун билан белгиланади. 2007 йил 23 декабрь кунини мамлакатимиз тарихидаги энг муҳим саналардан бири ҳисобланади. Айнан шу кунини давлатимиз мижҳасида Президент сайлови ўтказилади. Савол туғилиши мумкин, нега айнан декабрь ойининг 23-санаси. Сабаби, Конституциянинг 117-моддасига мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси Президентини сайловчи бўлишнинг қонун билан белгиланади.

Ўзбекистон Республикаси Президентини сайловчи бўлишнинг қонун билан белгиланади. 2007 йил 23 декабрь кунини мамлакатимиз тарихидаги энг муҳим саналардан бири ҳисобланади. Айнан шу кунини давлатимиз мижҳасида Президент сайлови ўтказилади. Савол туғилиши мумкин, нега айнан декабрь ойининг 23-санаси. Сабаби, Конституциянинг 117-моддасига мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси Президентини сайловчи бўлишнинг қонун билан белгиланади.

Тадбиркорга тўсиқ бўлманг!

НОҚОНУНИЙ ТЕКШИРУВ:

унга қарши тегишли чоралар кўрилмоқда

Мамлакатимизда иқтисодий ислохотларни янада эркинлаштириш ва чуқурлаштиришга доир вазифалардан келиб чиққан ҳолда кичик бизнесни ривожлантириш, тадбиркорлар фаолиятини фаоллаштириш учун зарур шарт-шароитлар яратиш, уларнинг қонуний ҳуқуқлари ва манфаатларининг ишончли кафолатини таъминлаш, кичик ва хусусий тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш давлат аҳамиятига молик масалалар

дан бирига айланган. Бу борада тадбиркорлар фаолиятининг ҳуқуқий кафолатини таъминлашга қаратилган норматив-ҳуқуқий база ҳам яратилди.

Қонун ҳужжатлари асосида тадбиркорлик субъектларини текширишни ташкил қилиш тизими такомиллаштирилди. Яъни, текширишлар

сонини кескин қисқартириш, ҳўжалик йирутвчи субъектлар фаолиятини давлат томонидан назорат қилиш тўғрисидаги қонун ҳужжатлари қатъий риоя этилишига эътибор қаратилди. Назорат органлари мансабдор шахсларнинг жавобгарлигини кучайтириди, уларда масъулият юкни оширди.

Бу борада Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 5 октябрдаги «Тадбиркорлик субъектларини текшириш янада қисқартириш ва унинг тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Фармони муҳим аҳамият касб этди. Мазкур Фармон асосида

микрофирмалар, кичик қорхоналар ва фермер ҳўжалиқларининг молия-ҳўжалик фаолиятини текшириш ҳар тўрт йилда кўпи билан бир марта, бошқа тадбиркорлик субъектларини эса ҳар уч йилда кўпи билан бир марта режа асосида ўтказилади. Янги ташкил қилинган микрофирмалар, кичик қорхоналар ва фермер ҳўжалиқларининг молия-ҳўжалик фаолияти юзасидан улар давлат рўйхатига олинган пай-

дан бошлаб икки йил мобайнида режа асосида текшириш ўтказилмаслиги белгиланди.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 17 февралдаги «Кичик ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришнинг рағбатлантириш бўйича Республика мувофиқлаштирувчи кенгаши фаолиятини фаоллаштириш тўғрисида»ги 57-сонли қарорига асосан Адлия вазирлиги томонидан назорат қилувчи органларнинг тадбиркорлик субъектлари фаолиятини текширишда амалдаги қонун ҳужжатларига қатъий риоя этилишини таъминлашга қаратилган аниқ тадбирлар ишлаб чиқилди.

СОЛИҚ ТИЗИМИДАГИ ИСЛОҲОТЛАР МЕЗОНИ

Мамлакат иқтисодиётини ривожлантириш, солиқ юкни камайтириш, солиққа тортиш тизимини соддалаштириш, солиқ тўловчилар фаолиятига асосиз аралашини чеклаш билан ҳам белгиланади

Ўзбекистон Республикаси Давлат Солиқ қўмитаси раиси ўринбосари Зафар Миразизович ҲОШИМЖОНОВ билан суҳбат

— Зафар Миразизович, даставвал истиқлол йилларида солиқ тизимида амалга оширилган ислохотлар ва уларнинг самараси хусусида фикрлашсак.
— Ўзбекистон Республикаси мустақилликка эришганидан сўнг мамлакатимизда гоянда мураккаб вазифа — бозор иқтисодиёти шароитида ҳўжалик юриштирининг тамомла янги ҳуқуқий базасини яратиш муаммоси юзага келди.
— Аҳолининг турмуш даражасини яхшилаш, истемол бозорини жаҳатдан жaxon ҳамжамиятида муносиб ўрин эгаллашини давлатнинг солиқ сиёсати, солиқларнинг роли катта аҳамият касб этди.

Бугунги кунда ҳаётнинг ўзи, иқтисодиётни ислох қилиш ва жамиятни ривожлантиришнинг «Ўзбек модели»нинг дастлабки натижалари, танланган йўлнинг ва унга асос қилиб олинган асосий тамойилларнинг тўғриллигини кўрсатиб турибди.
Зотан, иқтисодий муносабатлар даврида солиқлар, йиғимлар ва божжона тўловларини ўз вақтида ҳамда тўлиқ амалга ошириш рес-

публика бюджетини шакллантиришда муҳим роль ўйнайди.
Миллий солиқ тизимининг ривожланишида урта асосий босқични ажратиб кўрсатиш мумкин.
Биринчи босқич 1991-1994 йиллари қамаб олиб, унда қуйдаги асосий вазифалар ҳал қилинган эди:
— ўтиш даврига монанд бўлган тамомла янги солиқ ва тўловлар тизими барпо этиш ва уларни ҳўжа-

лик амалиётига жорий этиш;
— шаклланаётган иқтисодий вазиятга тезда муносабат билдириш, солиқ қонунчилигига ўзгартиришларни жадаллик билан киритиш;
— бюджет камомати, инфляция жараёни, ишлаб чиқариш ҳажмининг таназзули ва зарар кўраётган қорхоналар сонининг ўсиши шароитида бюджетнинг даромад қисмини молиявий ресурслар билан таъминлаш;
— молиявий маблағларни ишлаб чиқариш инфратузилмасини ривожлантириш, ўз-ўзини стратегик ресурслар билан таъминлашга эришиш ва туб таркибий ўзгаришларни амалга ошириш мақсадларида қайта тақсимлаш;

Обуна — 2008

Муҳтарам газетхон! Газетамиз муштарийлари!

«Инсон ва қонун» ҳақуқий газетаси мамлакатимизда ҳуқуқий тарғибот ишларини олиб бораётган, демократик тамойилларга мос давлат барпо этишнинг мазмун-моҳиятини кенг тарғиб қилаётган, иқтисодий ислохотлар борасида таҳлилий мақолалар бериб бораётган нуфузли нашрдан бири ҳисобланади.
«Инсон ва қонун» ҳуқуқ-тарғибот идоралари ходимлари учун ҳам муносиб

мишбар!
Тадбиркорлик, кенг оммани қизиқтирган ҳуқуқий масалалар, адвокатура, нотариал идоралар, ФХДЕ, хуллас, суд-ҳуқуқ тизимига оид барча мавзуларда тулақонли чиқишлар қилинмоқда. Айниқса, кишиларни қизиқтирган саволлар, тахририятга юборилаётган хатлар — фуқаролар мурожаатларига ўз вақтида жавоб берилмоқда.
Шуни айтишимиз керакки, ҳеч бир хат, ҳеч бир мурожаат безътибор қолмайди! Газетамиз саҳифаларида сизнинг ҳақ-ҳуқуқларингиз ҳақида мунтазам равишда мақолалар бериб борамиз. Zero, қонун — инсон ҳаётининг энг муҳим ҳимоя воситасидир. Қонун — энг тўғри йўл. Инсон қадр-қиммати, шаъни, тақдир аъмоли қонун доирасида ҳимоя қилинади, унинг манфаатлари улуғланган бўлади. Газетамиз мақсад-муддасини тушунишга ўқувчиларимизга эса шу нуқтаи назардан хулоса чиқариб, обуна бўлишга шошилинг, деймиз!
Нашр кўрсаткичи: 137 — яқна тартибдаги обуначилар учун; 138 — ташкилотлар учун.

Сайлов ва сайловчи

ОКРУГ САЙЛОВ КОМИССИЯЛАРИ ФАОЛИЯТИ

«Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови тўғрисида»ги Қонуннинг 15-моддасига биноан, округ сайлов комиссияси Марказий сайлов комиссияси томонидан сайловга камида етмиш кун қолганида комиссиянинг раиси, раис ўринбосари, котиби ва камида 6-8 нафар аъзосидан иборат таркибда тuzилиши белгиланган. Округ сайлов комиссиясининг аъзоларига номзодлар Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорни Кенгеси, халқ депутатлари вилоятлар ва Тошкент шаҳар кенгашларининг мажлисларида муҳокама қилинади ҳамда Марказий сайлов комиссиясига тасдиқлаш учун тавсия этилади. Округ сайлов комиссияларининг аъзолари жамоатчиликнинг обрўли вакиллари орасидан тасдиқланади. Округ сайлов комиссиясининг раиси, раис ўринбосари, котиби ва аъзолари сиёсий партияларнинг аъзоси бўлиши мумкин эмас.

партиялар, сайловчилар ташаббускор гуруҳлари вакиллари, сайлов округи ҳудудда жойлашган корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар раҳбарларининг сайловга тайёргарлик кўриш ҳамда уни ўтказиш билан боғлиқ масалалар юзасидан ахборотларини эшитиши; сайловчиларнинг рўйхатлари тuzилишини ва уларнинг ҳамма танишини қузатиб боради; пул маблағларини участка сайлов комиссияларига тақсимлайди, сайлов комиссияларининг биналар, транспорт ва алоқа воситалари билан таъминлашини назорат қилади ҳамда сайловни моддий-техника жиҳатидан таъминлашини бошқа масалаларини кўриб чиқади; округ бўйича сайлов аяқларини чиқаради ва маълумотларни Марказий сайлов комиссиясига тақдим этади; участка сайлов комиссияларининг қарорлари ва хатти-ҳаракатлари устидан тушган ариза ҳамда шикоятларни кўриб чиқади ва улар юзасидан қарорлар қабул қилади; ушбу Қонунга мувофиқ бошқа ваколатларни амалга оширади.

Округ сайлов комиссиясининг сайловга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказишга доир барча тадбирларидан Президентлигига номзодлар кўрсатган сиёсий партиялардан, сайловчилар ташаббускор гуруҳларидан биттадан қузатувчи, матбуот, телевидение ва радио вакиллари, бошқа давлатлар, халқаро ташкилотлар ҳамда ҳаракатлардан қузатувчилар қатнашиш ҳуқуқига эгадирлар. Аммо улар комиссия таркибига киритилмайди. Округ сайлов комиссияси сайловга тайёргарлик кўриш ҳамда уни ўтказиш билан боғлиқ масалалар юзасидан давлат ва жамоат идораларига, сиёсий партиялар, корхоналар, муассасалар, ташкилотларга, мансабдор шахсларга мурожаат этиш ҳуқуқига эга бўлиб, улар ўртага қўйилган масалани кўриб чиқиб, уч кунлик муддатдан кечиктирмай, сайлов комиссиясига

жавоб қайтаришга мажбурдирлар. Сайлов комиссиясининг аъзоси шахсан берган аризасига мувофиқ, шунингдек, ваколатларидан маҳрум этилган тақдирда ўз вазифасини бажаришдан озод қилиниши мумкин. Бевоқит сайлов комиссиясининг аъзосини ваколатларидан маҳрум этиш ҳуқуқига комиссияни тuzган орган эга бўлиб, комиссия аъзоси ушбу Қонун талабларини бузган ёки ўз вазифасини мунтазам равишда бажармай келган тақдирда ўз ваколатларидан маҳрум этилади. Зарурат бўлганда сайлов комиссиясининг янги аъзоси ушбу Қонунда белгиланган тартибда тасдиқланади (19-модда).

«Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови тўғрисида»ги Қонуннинг 19-моддасида белгиланишича, округ сайлов комиссиясининг ўз фаолиятини Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловининг аяқлари чиқарилганидан сўнг тўхтатади.

Дилмурод САЪДУЛЛАЕВ, ТДЮИ магистранти

Таҳлил

Ўзбекистон Республикасининг Ер кодексида баён этилганидек, ер тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг асосий вазифалари ҳозирги ва келажак авлод манфаатларини қўлаб, ердан илмий асосланган тарзда, оқилона фойдаланиш ва уни муҳофаза қилишни, тупроқ унумдорлигини тиклаш ва оширишни, табиий муҳитни асраш ва уни яхшилашни, ҳўжалик юртишининг барча шакллариини тенг ҳуқуқлик асосида ривожлантириш учун шароит яратишни, юридик ва жисмоний шахсларнинг ер участкаларига бўлаган ҳуқуқларини ҳимоя қилишни таъминлаш мақсадида ер муносабатларини тартибга солишдан, шунингдек, бу соҳада қонунийликни мустаҳкамлашдан иборат.

МУНОСАБАТЛАРИ ва унга оид низоларнинг ҳал этилиши

Қонун талабига кўра, юридик шахслар, юридик шахс тuzмаган ҳолда тадбиркорлик фаолиятини амалга ошираётган ва яқка тартибда тадбиркор мақомига эга бўлган фуқаролар ўртасида келиб чиқадиган низолар ҳўжалик судларида, фуқаролар билан фуқаролар, шунингдек бир тарафи давлат органи, ташкилот, умуман олганда юридик шахс, иккинчи тарафи эса фуқаро бўлганда барча низоли ишлар умумюрисдикция, яъни фуқаролик ишлари бўйича судларда кўриб чиқилади.

момов томонидан Хатирчи туманидаги «Парда Бўритош» фермер хўжалигига тегишли жами 0,80га ер ўзбошимчалик билан эгаланган, ўз манфаатлари учун фойдаланиб келинган. «Парда Бўритош» фермер хўжалигининг қонуний ҳуқуқларини ҳимоя қилиш мақсадида Хатирчи туман прокурори томонидан фуқаролик ишлари бўйича Кармана туманлараро судида қайд этилган жавобгарларга нисбатан ерни олиб бериш ҳақидаги даъво аризаси билан мурожаат этилганда, ушбу суднинг ҳал қилув қарори билан даъво қаноатлантирилиб, жавобгарларнинг ноқонуний хатти-ҳаракатларига чек қўйилган.

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг 15 йиллиги олдида

ЭРКИН МЕХНАТ

иш жойи ва касб-корини танлаш инсоннинг асосий ижтимоий-иқтисодий ҳуқуқларидан биридир

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг умумэтироф этилган халқаро-ҳуқуқий ҳужжатлар талабларини инобатга олган ҳолда қабул қилиниши ижтимоий ҳаётнинг барча соҳаларида ислохотлар амалга оширилишини ва бунинг учун, аввало, янгиланиш жараёнларининг ҳуқуқий асосларини қайта кўриб чиқишни тақозо қилди. Зеро, биз қўзлаган демократик давлат ва эркин фуқаролик жамиятини эскича қарашлар ва ғоялар билан барпо этиб бўлмаслиги барча бирдек аён. Чунки, демократик давлатда шахс, унинг ҳуқуқ ва манфаатлари юксак қадрият саналиб, уни муҳофаза этиш қонунийликнинг мазмун-моҳиятини ташкил этади.

уларни таъминлаш ва ҳимоялаш мамлакатимиз ижтимоий сиёсатининг устувор йўналиши эканлиги эълон қилинган бугунги кунда фуқароларнинг меҳнат қилиш ҳуқуқлари, уларни амалга оширилиши учун зарур ҳуқуқий шарт-шароитлар яратиш билан боғлиқ бўлган масалалар долзарблик касб этмоқда. Фуқароларнинг ўз меҳнат ҳуқуқларини эркин равишда амалга оширишни белгилаб берувчи меҳнат соҳасидаги конституциявий тамойиллар аҳамияти тобора ортиб бормоқда. Бу ҳол корхона ва ташкилотларда ишлаётган ходимлар меҳнат ҳуқуқларини самарали ҳимоя қилиш, айрим иш берувчилар томонидан йўл қўйилиши мумкин бўлган ўзбошимчиликлар, қонунбузарликларнинг олдини олиш, шу жумладан, ходимларнинг ўз ҳуқуқларини суистеъмол қилишларига йўл қўймаслик, меҳнат муносабатларида қонунийлик ва адолатни таъминлаш зарурати билан узвий боғлиқдир.

Мехнатга оид муносабатларда ходимларнинг ҳуқуқларини қаноатланиш ҳамда ишончли ҳимоя қилинишида Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг ўрни беқиёсдир. Конституциямизнинг 37-моддасида, ҳар бир шахс меҳнат қилиш, эркин касб танлаш, адолатли

Эркин меҳнат қилиш, иш жойи ва турини, касб-корини танлаш ҳуқуқи инсоннинг асосий ижтимоий-иқтисодий ҳуқуқларидан бири сифатида халқаро ҳуқуқий ҳужжатларда ҳам, Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва бошқа қонунларда ҳам тўла эътироф этилган, ҳуқуқий жиҳатдан қаноатланган ва ҳимояланган. Шу тўғрисида меҳнат қилиш ҳуқуқи ва бу ҳуқуқнинг рўёбга чиқарилиши масалалари ҳар қандай демократик ҳуқуқ тизимида етакчи ўринда туради.

Мехнатга оид муносабатларда ходимларнинг ҳуқуқларини қаноатланиш ҳамда ишончли ҳимоя қилинишида Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг ўрни беқиёсдир. Конституциямизнинг 37-моддасида, ҳар бир шахс меҳнат қилиш, эркин касб танлаш, адолатли

Тизим Тадбирлари

ВАТАННИНГ МЎЖАЗ ПАРЧАСИ

Президентимизнинг 2007 йил 18 майдаги «Ёш оилаларни моддий ва маънавий қўллаб-қувватлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги Фармони ёш оилаларни нафақат ижтимоий ҳимоялашга, балки ёшларни қадриятлар асосида Ватанга, ота-онага, эл-юртга, кекса авлод вакилларига ҳурмат-эҳтиром руҳида тарбиялашга қаратилган ҳужжат ҳисобланади. Ушбу Фармон асосида туманимиздаги ёш оилаларни моддий ва маънавий қўллаб-қувватлаш янада кучайтириш, меҳнат фаолиятини олиб бориш ва мустақил ҳаёт бошлашига қўмаклашиш, уларнинг уй-жой шартини яхшилаш мақсадида жамоат ва давлат ташкилотлари ҳамда маҳаллий ўзини-ўзи бошқариш идоралари зиммасига ҳам-бир қатор муҳим вазифалар юклатилган. Шунингдек, туман ҳокимлиги ва хотин-қизлар қўмитаси билан ҳамкорликда 12 та қишлоқ фуқаролар йиғинларининг барчасида мунтазам ҳуқуқий тарғибот ишларини олиб бормоқдамиз. Туманимиз ФХДБ бўлими вилоят адлия бошқармаси томонидан ўтказилган «Никоҳ маросимларини тантанали қайд этиш»маърузидаги кўриқ-танловиди вилоятнинг барча ФХДБ бўлимлари орасида Китоб тумани фахрли биринчи ўринни эгаллади. Бўлим томонидан ўтган йил давомида 1771 нафар никоҳ қайд этилган бўлса, жорий йилнинг 9 ойи мобайнида 1302 та никоҳ қайд этилди.

Сарвиноз АБДУЛЛАЕВА, Китоб тумани ФХДБ бўлими мудираси

ОИЛА — МУҚАДДАС ДАРГОҲ

Халқимиз азалдан оилага, ватанга муқаддас даргоҳ сифатида қараган. Негаки, ватан ва унинг тараққиёти, ривожланиши ва юксалишида оилаларнинг ўрни асосий мезон ҳисобланади. Чунки оила қанча мустаҳкам, муҳити соғлом бўлса, унда тарбияланаётган ёш авлод соғлом ва баркамол бўлиб етишади. Дарҳақиқат, бугунги кунда мамлакатимизда оила манфаати, қадр-қиммати олий қадрият ҳисобланади. Шу сабабли олиб борилаётган ислохотлар ортида ана шу эзгу мақсадлар мужассам. Яқинда «ЖАР» ССМда бўлиб ўтган «Оила — муқаддас ватан» номи тадбир Тошкент шаҳар адлия бошқармаси, «Камолот» ЕИХнинг Тошкент шаҳар бўлими ва шаҳар ФХДБ бўлимлари билан ҳамкорликда ташкил этилди. Тадбирда ҳуқуқ-тартибот идоралари, руҳшунослар, устоз-мураббийлар ва ёш оила соҳиблари иштирок этишди. Анжуман гоятда қизғин руҳда ўтди ва иштирокчиларда унутилмас таассурот қолдирди.

Аброр БЕРДИЕВ, Тошкент шаҳар адлия бошқармаси масъул ходими

Фамхўрлик

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ёш оилаларни моддий ва маънавий қўллаб-қувватлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги Фармони қабул қилинган мазкур соҳада амалга ошириб келинаётган ишларнинг мантйқий давоми бўлди. Фармонда ёш оилаларни моддий ва маънавий қўллаб-қувватлаш янада кучайтириш, меҳнат фаолиятини бошлаш ва мустақил ҳаётга кириб келишда уларга зарур ёрдамлар кўрсатиш, барқарор даромад манбаларини шакллантириш механизмлари ва амалий рағбатлантириш механизмларини яратиш ҳамда уларнинг уй-жой ва маиший шароитларини яхшилашга қаратилган тадбирлар, имтиёзлар белгиланган. Туманимизда бўлиб ўтган семинарда Президентимизнинг ушбу Фармони ҳам эл-юртимиз фаровонлиги, халқимизнинг тўқис яшаш йўлида олиб борилаётган саяё-ҳаракатлар намунаси эканлиги яна бир бор таъкидланди.

Лола МУРАТОВА, Бойвут тумани ФХДБ бўлими мудираси

ЁШЛАРГА МАДАД

Тошкент вилояти Адлия бошқармаси «Камолот» Ешлар Ижтимоий Ҳаракатининг вилоят бўлими ва АТ «Ипотека банки» Тошкент вилоят бўлими билан ҳамкорликда Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ёш оилаларни моддий ва маънавий қўллаб-қувватлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги Фармонининг жойлардаги ижроси юзасидан тадбир ўтказилди. Шу кунга қадар вилоятда 59 та ёш оилаларга 1 миллиард 28 миллион 761 минг сўм микдорда кредит берилди. Шунингдек, 70 дан ортиқ ёш келин-куёвга 217 миллион 537 минг сўм микдорда истеъмол кредити ажратилди. Тадбирда иштирок этган ёш келин-куёвлар ва уларнинг ота-оналари давлатимиз томонидан қўрсатилаётган гамхўрлик учун ўз миннатдорчиликларини билдирдилар.

Азамат КАРИМОВ, Тошкент вилояти Адлия бошқармасининг етакчи мутахассиси

Самарқанд вилоятида пахтачилик, галлалигининг соҳасида, умуман, қишлоқ хўжалигининг бошқа эканларидан ҳам мўл ҳосил етиштиришда «Улуғбек ишлаб чиқариш таъминоти базаси» акциядорлик жамиятининг ўзига хос хизмати борлигидан кўз юмиб бўлмайди. Чунки Пастдарғом туманида жойлашган мазкур акциядорлик жамияти вилоят туманларидаги машина-трактор парклари учун турли эҳтиёт қисмлари етказиб беради. Албатта, бу иш қонун асосида олди-сотди шартномаси билан бажарилади.

қадар 169 миллион 677 минг 876 сўмлик техника ва техника эҳтиёт қисмлари етказиб берган. Жавобгар томон 1 майга қадар ҳамкорларига олган товарни ҳақининг 96 миллион 861 минг 484 сўмини тўлаган. 72 миллион 816 минг 392 сўмлик тўлов эса бажарилмаган. Томонлар вакиллари шу йилнинг 20 май кунини биргалликда солиштирма далолатнома

тўғрисида ҳал қилув қарори чиқарди. Худди шунингдек, бошқа яна тўртта машина-трактор паркларидан ҳам уммаётган қарзлар адлия бошқармаси аралашуви билан хўжалик суди қарори асосида ундириб берилди.

Хуллас, бирор корхонанинг тўла қувват билан ишлаши ишда узилиш бўлмаслигига ҳам боғлиқ. Узвийликнинг бузилиши эса хўжалик юритувчи субъектнинг иқтисодий ночорлигига йўл

Яқинда «Улуғбек» ишлаб чиқариш таъминоти базаси акциядорлик жамияти маъмурияти уммаётган асосий қарзларни ундиришда ёрдам беришни сўраб вилоят адлия бошқармасига мурожаат қилди. Бошқарма ходимлари ахволни синчиқлаб ўрганишиб, акциядорлик жамияти манфаатини қўлаб вилоят хўжалик судига даъво аризалари киритиш керак, деган тўхтама қарор қилишди. Негаки, вилоятдаги бешта машина-трактор парки давлат акциядорлик жамиятлари ушбу жамиятдан 221 миллион 407 минг 7667 сўм қарз эканлиги ой-

динлашди. Айтилади, «Улуғбек ИЧТБ»АЖ билан «Каттақўрғон машина-трактор парки» давлат акциядорлик жамияти ўртасида шу йил 8 январидан олди-сотди шартномаси тuzилган. Унга асосан акциядорлик жамияти «Каттақўрғон МТП» ДАЖга шу йилнинг 9 январидан 7 май кунига

тажарилиши кераклиги белгиланган. Ушбу кодекснинг 386-моддасида олди-сотди шартномаси бўйича бир тараф, яъни сотувчи томондан бошқа тараф — сотиб олувчига мажбур қилиб топшириш мажбуриятини, сотиб олувчи эса, бу товарни қабул қилиш ва унинг учун белгиланган пул сум-

масини тўлаш мажбуриятини олишнинг кўрсатилган. Вилоят хўжалик суди адлия бошқармаси киритган даъво аризани тўлиқ қаноатлантирди: «Каттақўрғон МТП» ДАЖдан «Улуғбек ИЧТБ» АЖ фойдасига 72 миллион 816 минг 392 сўм асосий қарзини тўлиқ ундириш

очади. Бундай тангликни эса шартнома қонунийлиги кечирмайди. Абуваҳоб ОРИПОВ, Самарқанд вилоят адлия бошқармаси бўлим бошлиғи, Абдухамид ХУДОЙБЕРДИЕВ, «Инсон ва қонун» мухбири

Адлия ёрдам берди ОЛИШНИНГ БЕРИШИ БОР

СОЛИҚ ТИЗИМИДАГИ ИСЛОҲОТЛАР МЕЗОНИ

Мамлакат иқтисодиётини ривожлантириш, солиқ юкини камайтириш, солиққа тортиш тизимини соддалаштириш, солиқ тўловчилар фаолиятига асосиз аралашини чеклаш билан ҳам белгиланади

(Давоми. Боши биринчи бетда)
- нархларнинг ўсиши ва ишлаб чиқаришнинг пасайиши шароитида турмуш даражаси ва ижтимоий барқарорлиқни ушлаб туриш;

- солиқлар ва бошқа тўловларни ҳисоблаш ва тўлаш бўйича амалдаги қонунчилик талабларини бажаришни таъминлашга давлат этилган муқтадир тизим сифатида солиқ хизматини шакллантириш.

Иқтисодий ислохотларнинг биринчи босқичига хос зарур вазифаларнинг муваффақиятли ҳал этилиши, ишлаб чиқариш барқарорлигининг таъминлиши ва инфляциянинг чекланиши солиқ тизимининг ривожланиши янги босқичга олиб чиқди.

Иккинчи босқичда, яъни 1995-1999 йиллар мобайнида у янада барқарорлаштириш, бозор иқтисодиёти тамойилларига жавоб бериладиган солиқ ва тўловлар бекор қилинди. Ушбу мақсадларни янги технологияларга ва ишлаб чиқаришни кенгайтиришга сарфлайдиган корхоналар учун қўядан-қўй имтиёзларни қўзда тутиш фойда солиғи жорий қилинди. Солиқлар миқдори қисқартирилди ва унинг ставкалари анча камайтирилди.

Солиқ тизимини ривожлантиришнинг иккинчи босқичида солиқ солишига доир мавжуд қонун ҳужжатлари асосида Ўзбекистон Республикасининг Солиқ кодекси ишлаб чиқилди ва 1998 йилдан бошлаб амалиётга жорий этилди.

Солиқ кодекси солиқ муносабатларини тартибга солишга ёндашувини мунтазамлиги ва изчиллигини таъминлаш, солиқ қонунчилиги ва солиқ солиш тизимини халқаро андозага бир мунча яқинлаштирди.

Солиқ кодексининг қабул қилиниши ҳар бир соҳа ва тармоқнинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олиб, солиқ солиш тизимини шакллантириш, уларнинг рағбатлантирувчи функциясини кучайтириш билан бирга солиқ ставкаларини табақалаштириш, солиқларнинг ролини ошириш ва уларни бириктириш имконини берди.

Солиқ тизимини ривожлантиришнинг учинчи босқичи (2000 йилдан кейинги давр) Республика Президент томонидан белгилаб берилган жамғириш ҳаётини барча томонларини эркинлаштириш, иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш, бозор иқтисодиётини ривожлантириш йўналишларидаги устувор вазифалардан бири — солиқ юкини янада камайтириш, кичик ва ўрта тадбиркорлик субъектларини солиққа тортиш тизимини янада соддалаштириш, солиқ тўловчилар фаолиятига асосиз аралашини чеклаш ва уларни ҳуқуқий ҳимоя қилишни кучайтириш, солиқ тизимини янада эркинлаштиришга йўналтирилди.

Ўртбосқич таъкидлаганларидек, «Факатгина 2000-2007 йилларда даромад солиғи 38 фоиздан 10 фоизга, ягона ижтимоий тўлов 40 фоиздан 24 фоизга, кичик бизнес субъектлари ва қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотларини ишлаб чиқарувчилар учун ягона солиқ тўлови миқдори эса 10 фоизга камайтирилди». Бир хил манбага эга бўлган солиқларни унификация қилиш, айрим солиқ турларини бекор қилиш натижасида кейинги 7 йилнинг ўзига умумий солиқ юки 40 фоиздан 27 фоизга камайтирилди.

Тадбиркорлик субъектларининг давлат солиқ хизмати органларига ҳисобот тақдим этиш тартиби соддалаштирилиб, солиқлар, йиғимлар, ажратмалар ҳамда бошқа мажбурий тўловлар бўйича барча ҳисоб-китобларни ҳар чоракда тақдим этиш жорий қилиниши билан ҳисоботлар сони ягона солиқ тўлови тўловчилар бўйича 10-15 тадан 4-7 тагача қисқарди.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантириш, ишлаб чиқаришни янги техник ва технологик асбоб-ускуналар билан қайта модернизация қилиш ҳисобига корхоналар молиявий ҳолатини фаоллаштириш, мамлакат экспорт салоҳиятини ошириш мақсадида солиқларнинг рағбатлантирувчи роли оширилди. Солиқ тўловчиларнинг Давлат солиқ органларига ҳисобга олиш ва уларга марказлашган тартибда идентификация рақами (СТИР) беришнинг автоматлаштирилган ягона тармоқ тизими жорий этилди.

— Мамлакатимиз иқтисодиётини юксалтиришда солиқ тизимининг тугган ўрни ва роли тўғрисида сўз юритсангиз.

Ўзбекистон Республикаси Давлат Солиқ қўмитаси раиси ўринбосари Зафар Миразизович ҲОШИМЖОНОВ билан суҳбат

— Маълумки, бозор муносабатлари шароитида ҳар қандай давлат ўз фаолиятини амалга оширишда айнан солиқ тизимига таянади. Давлатнинг иқтисодий сиёсати ва уни тартибга солиш асосан солиқлар орқали амалга оширилади.

Солиқ сиёсати аниқ мақсадга қаратилган молиявий сиёсат бўлиши билан биргаликда мамлакатда ишлаб чиқарилган ялпи миллий маҳсулотнинг бир қисmini қайта тақсимлайди ва шу тарзда иқтисодиётнинг таркибий тuzилишини ўзгартиришда, аҳолини ижтимоий ҳимоялаш қарорларини таъминлашда бевосита иштирок этади.

Демак, солиқлар орқали иқтисодиётни тартибга солиш йўналишлари республикамиздаги мавжуд иқтисодий ҳолатни, шунингдек, ижтимоий ва сиёсий хусусиятларни тўғри акс эттиргани ҳолда, аввало, миллий ишлаб чиқаришни кенгайтиришга, корхоналарнинг молиявий барқарорликка эришишига, бозор механизмларининг ишлаши ва хусусий мулкчиликнинг ривожланишига имконият яратувчи восита ҳисобланади.

Иқтисодий ислохотларни босқичма-босқич амалга оширишда солиқ имтиёзларини тўғри белгилаш, улардан самарали ва оқилона фойдаланиш муҳим ҳисобланади. Сабаби солиқ имтиёзларини бериш орқали давлатнинг иқтисодий ривожланишини таъминлаш, ишлаб чиқаришни кенгайтириш учун капитал қўйималарни амалга ошириш, ҳоризий сармоядорларни кенг қўламада жалб қилиш, корхоналарнинг инвестицион салоҳиятини ошириш, ишлаб чиқаришни сифат жиҳатидан ривожлантириш, рақобат муҳитини шакллантириш ва пиروвардида янги ишчи ўринларини ташкил этишга эришилади.

Мамлакатимизда солиқ сиёсатининг оқилона ва самарали амалга оширилиши, солиқ имтиёзларидан мақсадли фойдаланилиши натижасида, республикамиз корхоналари ва ҳўжалик субъектлари ўз молиявий ресурсларини қўшимча равишда 425,0 миллиард сўмга қўнайтирилди.

Кичик тадбиркорлик субъектлари учун яратилган қулай шарт-шароитлар натижасида, 2007 йилнинг бошида фаолият юритаётган кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик корхоналарининг сони 400 мингдан ошди ва 2000 йилдагига нисбатан 2,3 марта ўсди ҳамда уларнинг ялпи ички маҳсулот таркибидagi салмоғи 42,1 фоизни ташкил этди.

Президентимизнинг «Йирик саноат корхоналари билан касаначиликни ривожлантириш асосида ишлаб чиқариш ва хизматлар ўртасида кооперацияни кенгайтиришни рағбатлантириш чора-тадбирлари тўғрисида» ги Фармони билан тивувчилик, атторлик, ипакчилик, қайта ишлаш, мебель, электрон саноатда, шунингдек телекоммуникация, сервис ва хизмат кўрсатиш тармоқларида 498770 та янги иш ўринлари яратилди, шундан уй меҳнатини ташкил қилиш бўйича амалга оширилган тадбирлар натижасида 163508 та янги иш ўринлари очилди.

Шуни алоҳида қайд этиш лозимки, ўтган 2000-2007 йилларда иқтисодиётда юз берган туб ўзгаришлар туфайли, Давлат солиқ хизмати органлари зиммасига бюджетдан ташқари пенсия, республика йўл ҳамда мактаб таълими жамғармаларига тўловларни, фуқароларнинг шахсий жамғариб бориладиган пенсия бадалларини тўғри ва тўлиқ ҳисоблаб чиқарилиши ҳамда тўланишини назорат қилиш, юридик шахслар томонидан истеъмол қилинган электр энергияси учун маблағларнинг тўлиқ тўлишини ҳамда бу борада тўлов муддати ўтган дебитор қарз суммаларини мажбурий ундиришни таъминлаш каби қатор қўшимча вазифалар юкланди.

Бинобарин, 2000 йилда умумлашган давлат бюджет даромадларининг 60,2 фоизи солиқлар ҳисобидан шаклланиган бўлса, 2006 йил якуни бўйича умумлашган давлат бюджет даромадларининг 87,7 фоизи солиқлар ва мажбурий ажратмалар ҳисобидан шакллантирилди. Натижада давлат бюджетига тушумлар

улуши 5 баробаргача ошди.

Шунингдек, 2005-2007 йилларда жамғариб бориладиган пенсия таъминоти тизимида ҳисобга олинган фуқаролар сони 3,9 миллион нафардан 5,2 миллион нафаргача ёки 1,3 миллион нафарга (33,8 фоизга) ўсди.

— Зафар Миразизович, айтинг-чи, «Ижтимоий ҳимоя йили» Давлат дастурига мувофиқ Давлат солиқ хизмати органларида қандай чора-тадбирлар амалга оширилди? Солиқ тўловчиларга қандай имтиёзлар ва энгилликлар яратилди?

— Дарҳақиқат, Президентимизнинг «Ижтимоий ҳимоя йили» Давлат дастури

шуғулланишлари ҳамда уларга кўрсатилган тиббий хизматлар учун хайрия тариқасида 19 миллион сўмлик кўмак берилди.

Солиқ органлари ходимлари, уларнинг оила аъзолари ҳамда меҳнат фахрийлари саломатликларидан бохабар бўлиш мақсадида, ДСК Спорт-соғломлаштириш маркази томонидан уларни 2007 йил давомида тиббий кўриқдан ўтказиш, кўрик якунига кўра тиббий хизмат кўрсатиш ишлари амалга оширилмоқда.

Президентимизнинг 2007 йил 19 сентябрдаги «Солиқни сақлаш тизимини ислох қилишни янада чуқурлаштириш ва уни ривожлантириш давлат дастурини амалга оширишнинг асосий йўналишлари тўғрисида» ги ПФ-3923-сонли Фармони билан 2007 йилнинг 1 октябидан аҳолига пуллик тиббий хизматлар кўрсатуви (стоматология ва косметология хизматлари бундан мустасно) тиббиёт муассасалари товарлар (иш, хизматлар) сотиш ҳажмларидан ташқари даромадларни бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасига ўтказиладиган мажбурий ажратмалар ва ягона ижтимоий тўловлардан ташқари, бўшайдиган маблағларни тиббиёт муассасаларини замонавий тиббий асбоб-ускуналар билан аҳолига пуллик мақсадли йўналтириш шартли билан 5 йил муддатга барча солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар тўлашдан озод этилди.

Дастлабки ҳисоб-китобларга кўра, мажбурий имтиёздан фойдаланиш натижасида аҳолига пуллик тиббий хизматлар кўрсатуви корхоналар ихтиёрида жорий йилнинг 4-чорагида 1,1 миллиард сўм, келгуси 2008 йилда эса 4,5 миллиард сўм маблағ қолиши кутилмоқда.

Шунингдек, Президентимизнинг 2007 йил 21 майдаги «2010 йилга қадар Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасини ривожлантиришни жадаллаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида» ги Қарори ижросини таъминлаш мақсадида молия-банк, маиший хизматлар, санаторийлар, ахборот-ресурс марказлари, болаларни соғломлаштириш мажмуалари ва бошқа хизматлар кўрсатуви ҳўжалик субъектлари 2010 йилнинг 31 декабрга қадар фойда солиғи ва ягона солиқ тўлови тўлашдан озод қилинди.

Президентимизнинг 2007 йил 14 мартдаги «Ишлаб чиқаришни модернизациялаш, техник ва технологик қайта жиҳозлашни рағбатлантиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида» ги Фармонига мувофиқ ҳўжалик юритувчи субъектларга уч йил мобайнида ишлаб чиқаришни модернизациялаш, техник ва технологик қайта жиҳозлашга, ушбу мақсадлар учун берилган кредитларни қайтаришга, лизинг объекти қийматини тўлашга йўналтирилган маблағлар миқдориди, тегишли ҳисобот даври учун ҳисобланган амортизация маблағларидан фойдаланиш шартли билан, фойдадан олинадиган солиқ базасини камайитириш ҳуқуқи берилди.

Шунингдек, ишлаб чиқаришга жорий этилган янги технология жиҳозлар беш йил муддатга мулк солигидан озод қилинди.

Солиққа тортишнинг соддалаштирилган тартиби қўлланиладиган ишлаб чиқариш микрофирмалари ва кичик корхоналари учун беш йил давомида ягона солиқ тўлови тўлашда солиққа тортиладиган базани харид қилинган янги технология жиҳозлар қиймати тенг, аммо солиққа тортиш базасининг 25 фоиздан кўп бўлмаган миқдорда камайитирилган ҳолда тўлаш бўйича солиқ имтиёзлари жорий этилди.

Президентимизнинг 2005 йил 28 мартдаги «Халқ бадийи ҳўнармандчилиги ва Амалий санъатини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида» ги Фармонига мувофиқ бадийи ҳўнармандчилик ва Амалий санъат буюмларини ишлаб чиқарувчи тадбиркорларга берилган солиқ имтиёзлари 2008 йилнинг 1 апрелига қадар узайтирилди. Ҳозирда ушбу фаолият турлари билан 16346 нафар тадбиркорлар шуғулланиб келмоқда ва шу пайтгача уларга берилган солиқ имтиёзлари миқдори

12166,1 миллион сўмини ташкил этган. «Ижтимоий ҳимоя йили»да яқна тартибдаги тадбиркорлар фаолиятига давлат назорат қилувчи идоралари томонидан аралашувни қисқартириш мақсадида, улар фаолиятини ҳўжатли текшириш фақатгина Назорат қилувчи органлар фаолиятини мувофиқлаштирувчи Республика кенгаши ҳамда туман ва шаҳар ҳудудий комиссиялари рухсатномалари асосида рухсат этилиши белгилаб қўйилди.

— Солиқ органлари томонидан ўтказиладиган текширишларни тартибга солиш ва ноқонуний текширишларнинг олдини олиш борасида амалга оширилган чора-тадбирлар ҳақида тўхталсангиз.

— Дарҳақиқат, қўмита томонидан текшириладиган субъектлар фаолиятини олдиндан таҳлил қилиб, фақатгина фаолиятида қонун бузилиш аломатлари мавжуд бўлган корхоналарга назорат ишлари олиб бориш йўлга қўйилган. Бу тадбиркорлик субъектлари фаолиятига асосиз аралашувларни чеклаб, солиқ идоралари томонидан ўтказиладиган текширишларни йилдан-йилга қисқариб боришига сабаб бўлмоқда.

2007 йилнинг ўтган 9 ойи давомида солиқ идоралари Назорат қилувчи органлар фаолиятини мувофиқлаштирувчи Республика кенгашининг ишчи органи сифатида жойлардаги маҳаллий ҳўкимликлар ва назорат органлари билан ҳамкорликда Президентимиз томонидан кейинги йилларда қабул қилинган Фармонларда белгиланган имтиёзлар ва энгилликлар ҳамда тадбиркорлик субъектларининг ҳўқуқ ва мажбуриятларини тушунириш бора-сида 1593 та семинарлар ташкил этиб, уларда 139 мингдан ортиқроқ тадбиркорлик субъектлари иштирок этиши таъминланди.

Бундан ташқари, Давлат солиқ қўмитасининг йилига 20 минимал иш ҳақидан кам миқдорда солиқ ва мажбурий тўловлар тўлаган корхоналарда режали текширишлар ўтказилмаслиги тўғрисидаги таклифи Назорат қилувчи органлар фаолиятини мувофиқлаштирувчи Республика кенгаши томонидан маълумланган бўлган ҳолда тадбиркорларнинг қисқаришига сабаб бўлмоқда.

Режали текширишларни ташкиллаштиришда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 5 октябрдаги «Тадбиркорлик субъектларини текширишни янада қисқартириш ва унинг тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида» ги ПФ-3665-сонли Фармонига мувофиқ микрофирмалар, кичик корхоналар ва фермер ҳўжалиқларининг молия-ҳўжалик фаолиятини ҳар тўрт йилда кўпи билан бир марта, бошқа тадбиркорлик субъектларини эса ҳар уч йилда кўпи билан бир марта режа асосида текшириш ўтказилиши, янги ташкил қилинган микрофирмалар, кичик корхоналар ва фермер ҳўжалиқларининг молия-ҳўжалик фаолиятини ҳар тўрт йилда кўпи билан бир марта, бошқа тадбиркорлик субъектларини эса ҳар уч йилда кўпи билан бир марта режа асосида текшириш ўтказилиши, янги ташкил қилинган микрофирмалар, кичик корхоналар ва фермер ҳўжалиқларининг молия-ҳўжалик фаолиятини ҳар тўрт йилда кўпи билан бир марта, бошқа тадбиркорлик субъектларини эса ҳар уч йилда кўпи билан бир марта режа асосида текшириш ўтказилмаслиги сингари талабларга тўлиқ риоя этилиши таъминланмоқда.

2007 йилнинг 9 ойи давомида солиқ идоралари томонидан Республика кенгаши тасдиқлаган текширишлар режа-жадвали асосида 8908 та ҳамда қонун бузилиш ҳолатлари тўғрисида солиқ идораларига тушган қўшимча маълумотларга мувофиқ, Кенгаш ва унинг ҳудудий комиссиялари рухсатларига асосан 4976 та, жами 13884 та корхонада текширишлар ўтказилиб, 2006 йилнинг шу даврига нисбатан 4 фоизга қисқариши таъминланди.

Амалга оширилган чора-тадбирлар натижасида солиқ идоралари томонидан Давлат статистика қўмитаси маълумотларини бўйича 2007 йил 1 январь ҳолатига кўра мавжуд 382,9 минг юридик шахс мақомидаги корхоналарнинг атиги 3,6 фоизи текширилди.

Маъмуриятлардан шуни аниқлаш мумкинки, Давлат солиқ қўмитаси солиққа тортишнинг соддалаштирилган тартибининг амалий ҳаётга татбиқ этилиши, солиқ тўловчиларга имкон қадар имтиёзлар ва энгилликлар яратиш, мамлакатимиз иқтисодиётини барқарорлаштириш йўлида бор қуч-ғайрат ва имкониятларини сафарбар этмоқда. Бу эса халқимиз турмуш фаровонлигини янада ошириш ва барқарор иқтисодиётга асосланган ҳўқуқий демократик жамият барпо этишдек эзгу ниятимизни амалга оширишда асосий омиллардан бири бўлиб ҳисобланади.

Суҳбатдош: Дилфуза РАҲИМБЕКОВА, «Инсон ва қону» муҳбири

Тадбиркорга тўсиқ бўлманг! НОҚОНУНИЙ ТЕКШИРУВ: унга қарши тегишли чоралар кўрилмақда

(Давоми. Боши биринчи бетда)
Уларнинг бажарилиши юзасидан зарур ишлар амалга оширилмоқда.

Хусусан, адлия органлари томонидан жорий йилнинг 9 ойи давомида ўтказилган ўрганишлар натижасида назорат қилувчи идораларнинг 277 та ҳолатда текширувлар тартибининг бузганликларни аниқланди.

Бундай текширувчиларнинг тадбиркорлар фаолиятига ноқонуний аралашувларининг олдини олиш мақсадида айбдор шахсларга тегишли жавобгарлик чоралари кўрилмоқда. Мисол учун, Бухоро вилояти Қорақўл тумани статистика бўлимининг 2007 йил 27 февралдаги 1-сонли буйруғига асосан бўлим ходим-

лари М.Хамроев ҳамда А.Нуруллаевлар томонидан «Қорақўл Ўзбекистон» ва 2007 йил 27 мартдаги 2-сонли буйруғига асосан «Нарзулло Раҳимбедрев» ММТПларида ўтказилган текширишларда назорат қилувчи органлар фаолиятини мувофиқлаштирувчи Республика Кенгашининг режа-жадвали ва буйруқ нусхаси тақдим этилмаган.

Адлия божқармасининг 2007 йил 14 сентябрда 1683-сон билан туман статистика бўлимига киритилган тақдимномасининг ижроси тўлиқ таъминланиб, бўлим мутахассислари М.Хамроев ва А.Нуруллаевлар «хайфсан» интимиқ жазосига тортилди ва маъмурий жаза қўллаш тўғрисидаги 2 та қарор бекор

қилинди. Бу каби мисолларни кўплаб келтирсак бўлади. Хулоса қилиб айтганимиз бўлса, мамлакатимизда фаолият кўрсатаётган ҳар бир тадбиркорнинг ҳўқуқ ва манфаатларининг қонуний ҳимояси Адлия органларининг доимий назоратидир. Тадбиркорлик субъектларининг ҳўқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимояси қафолатланади.

Шокир САЙДОВ,
Тадбиркорлар ҳўқуқларини ҳимоя қилиш божқармаси бошлиғи,
Бекзод ОРТИКОВ,
Тадбиркорлар ҳўқуқларини ҳимоя қилиш божқармаси бўлим бошлиғи

Изоҳ АВТОЭКСПЕРТИЗА

Статистик маълумотларга қараганда, йўл транспорт ҳодисалари (ИТХ)нинг кўпчилиги қисми, яъни ҳар бешта ИТХдан учтаси ёки умумий ИТХнинг 60 фоизига нидедалар сабабчи бўлмақдалар. Баъзан йўл транспорт ҳодисаларига қонуний баҳо бериш ва тўқнашув пайтида автотранспорт ҳолатига тўғри баҳо беришда суд экспертизаси ўтказилиши талаб қилинади.

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигига қарашли Х.Сулаймонова номидagi Республика суд экспертиза маркази бу борада изчил фаолият кўрсатиб, турли қонунбузилишлар ва ноқонуний хатти-ҳаракатларга қонуний баҳо беришда ҳўқуқ-тартибот идораларига яқиндан ёрдам бераётди. Суд автотехник экспертизаси лабораториясида (САТЭЛ) 9 нафар ходим фаолият кўрсатади. Лабораторияда йилига 3000 тадан кўп экспертиза бажарилади. САТЭЛда 5 та экспертиза тури мавжуд, бироқ кўпчилик бу

қандай амалга оширилганлиги ҳақида маълум қилинган бўлса, автоэкспертизалар қуйидаги йўналишларда олиб борилади: Ма т е м а т и қ ҳисоб-китоблар билан бажариладиган экспертизалар: бунда тўқнашувларда ёки пидбани уриб кетиш билан боғлиқ бўлган йўл транспорт ҳодисаларида ҳайдовчининг тормоқ бериш йўли билан везоннинг олдини олишдаги техник имконият, автомобилларни ҳодиса чоғида қолдирилган йилларда изири бўйича тез-

лигини аниқлаш каби саволлар ечилади. Транспорт трасология экспертизаси: бунда эксперт томонидан автомобиллар

харакатланаётган транспорт воситаларини қайси бири йўналишини ўзгартирилганини каби саволларга жавоб изланади. Транспорт воситалари ва агрегатларининг техник ҳолатини текшириш билан боғлиқ экспертизалар: бунда транспорт воситасининг умумий техник ҳолати (руль божқармаси, тор-моз тизими, юриш қисми, ёритиш тизими, ўт олдириш тизими ва х.к.) да алоҳида авто-мобил агрегатларининг техник ҳолати, яъни сўз ёки носозлиги, уларнинг носозлиги қачон пайдо бўлганлиги, уни ҳайдовчи олдиндан билиш имкониятига эга бўлган ёки бўлмагани ва ҳоказо саволларни ечади.

Автомобиль йўл экспертизасида йўлнинг ҳолати мавжуд меъёrlарга мос келиши ёки келмаслиги, йўл белгиларининг тўғри қўйилган ёки қўйилмаганлиги билан боғлиқ муаммолар ҳал қилинади. Шунини айтиш лозимки, ҳозирги вақтда ҳўқуқни муҳофаза қилувчи идоралар эктиёларидан келиб чиқиб, Ўзбекистоннинг барча вилоятларида суд автотехник экспертиза бўлимлари фаолият кўрсатмоқда. Ҳақиқатини аниқлаш, муаммолар масалаларга оидлиқ қиритиш, адолатлилик, ҳолиқлик, қонунийлик бизнинг доимий шўғуримиз ва дастури-амалимиздир.

Бахтиёр ЭРНАФАСОВ,
бўлим бошлиғи,
Зафар САЙФУДИНОВ,
катта илмий ходим

